

JOSEPA ADELL FERRÉ (Riudecanyes, 1902-Terrassa, 1975) Una llevadora terrassenca de mitjans del segle XX

Rosa M. Masana

Aquest article té com a objectiu donar a conèixer quelcom de la tasca professional d'una llevadora que va exercir a la ciutat de Terrassa des dels anys trenta fins a la dècada dels setanta del segle XX.¹ Per les seves mans van passar molts terrassencs i possiblement alguns dels que van néixer al domicili particular encara els podria ser un referent de la seva arribada al món. Abans, algunes mares deien "tu vas néixer a mans de..." i seguidament, el nom de la llevadora.

Josepa Adell (cedida per Antònia Brugué)

Josepa va néixer a Riudecanyes (Baix Camp) el dia 30 de setembre de l'any 1902. Es va casar a Riudecanyes amb Miquel Brugué Riera² i van tenir dues filles: Assumpta i Antònia, que també va estudiar infermeria. Va obtenir el títol de llevadora a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona el dia 12 de febrer de l'any 1930, quan tenia 27 anys. Més tard, amb data 11 d'agost de l'any 1947, li va ser expedit també per la Universitat de Barcelona el títol de practicant.³ A Terrassa el matrimoni havia viscut a diversos domicilis, primer al carrer Major de Sant Pere, després a la Rambla cantonada amb el carrer Goris i finalment al carrer Torroella número 7.

Títols de llevadora i de practicant (fotos cedides per Antònia Brugué).

Apunts sobre la seva tasca professional

Segons un certificat que ens ha lliurat Antònia Brugué sabem que Josepa amb data 25 de març de l'any 1937 va ser nomenada llevadora interina de la Clínica Maternal de la ciutat per la comissió permanent de l'Ajuntament Constitucional de Terrassa, encapçalada pel batlle Jaume Figueres.⁴ A la diligència de nomenament hi consta el número 1.682 i està reglamentada segons “*instrucción del 28 de noviembre del 1851*”. El metge tocòleg i cirurgià en cap de l'esmentada clínica era Eduard López i Arias. Si bé el document està en llengua castellana, les dades de la persona contractada estan escrites en català.

Va exercir també de llevadora a la Mútua de Terrassa i hem tingut coneixement del fet perquè amb data 4 de juliol de l'any 1973 junt amb les seves col·legues llevadores J. Olivet, C. Del Moral, M. Colomer i Francesca Llonch, va adreçar una instància a l'inspector privat de Mútua de Terrassa, sol·licitant-li millores salarials i d'infraestructura assistencial, argumentant que des de l'any 1957 fins al 1973 el nombre de parts s'havia incrementat en un 35%.⁵ Josepa també feia parts particulars a domicili i podem donar referències de dues parteres que va atendre.

Estant ella ingressada, va haver d'assistir un part

La seva filla Antònia ens explica que van haver d'operar la seva mare d'una colelitiasi biliar (càlculs a la bufeta del fel) i mentre estava convalescent en una habitació de l'hospital de Sant Llàtzer, una religiosa de l'hospital va anar-li a dir que una senyora s'havia posat de part i la llevadora que l'havia d'atendre no arribava. “Com a infermera que sóc -manifesta Antònia-, la mare em va dir: «Vés a donar-li un cop d'ull a veure com està». En arribar a la sala de parts, vaig veure que despuntava el cap de la criatura, però es tornava a retreure cap endins. Aquest fet no em va semblar normal i sense

perdre temps vaig anar a comentar-l'hi a la meva mare. Es va aixecar del llit corrents i amb una mà aguantant-se la ferida va dirigir-se a atendre la partera. Li va haver de practicar una episiotomia per poder-li alliberar el cordó umbilical que el nadó tenia entortolligat al coll. Sort en van tenir la mare i el fill que hi havia una llevadora ingressada a la clínica.”

Instrumental (R.M. Masana).

Un part a domicili

He escrit diversos articles referents a llevadores i infermeres, però mai havia tingut ocasió de saber res de la llevadora que va atendre la meva mare quan jo vaig néixer. La meva mare, Anna Ribas, sovint havia comentat “vas néixer en mans de l’Adell”, i continuava explicant: “Van anar a avisar-la i després de visitar-me va dir: «Noia, encara estàs una mica verda; m’estiro aquí a sobre el llit al teu costat i esperem»”. La mare explicava aquest fet amb un evident gest d’agraïment perquè valorava l’actitud de la senyora Adell. El part va ser del tot satisfactori i segurament per dos motius, per la gran competència de la llevadora i per l’experiència que tenia la meva mare a infantar nadons, perquè amb aquesta nova arribada li computava un total de sis fills.

Els fets van succeir al carrer Galileu número 78 de Terrassa a la una de la matinada del dia 1 de maig de l’any 1945. Explico aquests detalls personals com un indicador de com era l’assistència de les parteres a la dècada dels anys cinquanta. Després que m’hagués posat en contacte amb l’Antonia Brugué i d’haver rebut per correu informació i imatges de la llevadora Josepa Adell, no vaig poder deixar de sentir una especial sensació perquè si bé havia parlat de diverses llevadores,⁶ mai m’hauria pensat que pogués dir quelcom de la que va atendre la meva mare i a mi.

*Mare i el nadó assistits per
J. Adell (R.M. Masana).*

El caràcter de la Josepa

És satisfactori sentir dir a una filla que la seva mare era una persona generosa, que tenia un caràcter dolç, afable i una simpatia innata. També ens explica que li agradava molt fer ganxet i que sempre s’emportava els estris a casa de les parteres, perquè en ocasions el procés de dilatació era llarg i mentrestant aprofitava el temps.

Les plantes i les flors també eren unes de les seves aficions, però a més tenia un do especial per al tracte amb els animals. Per posar un exemple, l’Antònia diu: “La nostra gata va gatejar tres o quatre gatets i de tant en tant els agafava pel clatell, un per un, i els portava a la falda de la mare. Llavors la gata se n’anava i s’estava ben bé dues hores fora de casa. Quan havia fet la ronda per les teulades i carrers, tornava a casa i feia el mateix procés però a

l'inrevés: agafava els gatets i el portava al seu jaç. Els feia la impressió que havia considerat la Josepa una mainadera. És de suposar que la gata intuïtivament sabia que les cries amb ella estarien segures. Les llevadores en

aquell temps també aconsellaven a les parteres que sortissin de casa, que anessin a caminar una estona. Als animals no cal que els ho digui ningú.

Josepa Adell, després d'una llarga carrera professional, es va jubilar i vuit anys més tard va morir a Terrassa, el dia 14 de desembre de l'any 1975 a l'edat de 73 anys.

*Josepa amb els gats
(foto cedida per Antònia Brugué).*

¹ Informació lliurada per Antònia Brugué i ampliada per altres recerques.

² Miquel Brugué va néixer a can Rei d'Amer (Selva). Era mestre i tenia una plaça de professor de la Generalitat de Catalunya. Va haver d'anar a la Guerra Civil espanyola quan la seva filla petita tenia uns tres anys i en tornar a casa, ella ja en tenia cinc. Un dia van trucar a la porta i la gossa raça Lulu de Pomerània es va posar a bordar, va moure la cua i va saltar de contenta. La mare va dir "és en Miquel!", i sí, el pare tornava de la guerra. Anava vestit de milicià i amb les cames embolicades de roba gruixuda com si fossin botes. Feia impacte veure'l. A les trinxeres va agafar una anèmia perniciosa que li va afectar la salut i pel fet de haver estat professor de llengua catalana va ser depurat retirant-li el títol i no podent sortir de Terrassa, veient-se obligat a treballar com a corredor de llana. Abans de la guerra havia format part del Cos de Portants del Sant Crist de la parròquia de Sant Pere de Terrassa i va anar a demanar ajut al mossèn de Sant Pere, però aquest li va dir que no es podia comprometre. El fet ens mostra com era la dinàmica social de la postguerra. A la Biblioteca Central de Terrassa hi ha dipositat el Reglament de l'Associació del Cos de Portants del Sant Crist de la parròquia de Sant Pere de Terrassa, de l'any 1926.

³ La reial ordre de 22-3-1902 i el reial decret de 10-8-1904 establien el programa acadèmic amb les assignatures de cultura general que havien d'aprovar les candidates als estudis de llevadora i practicant, exàmens que es feien a l'Escola Normal Superior de Mestres de Barcelona. El decret de 27 de juny de l'any 1952 va refondre el pla d'estudis de la carrera de practicant, infermera i llevadora en una única titulació anomenada Ajudant Tècnic Sanitari (ATS). Els estudis quedaren unificats mitjançant el decret de 4 de desembre de l'any 1953, i s'hi incloïen també les especialitats d'obstetrícia, psiquiatria, fisioteràpia, empresa i radiologia.

⁴ La Clínica Maternal de Terrassa era un edifici de nova construcció situat al carrer del Recreo i es va inaugurar el dia 1 de febrer de l'any 1936. Quan Josepa Adell hi va anar a treballar tenia una experiència de set anys en obstetrícia.

⁵ Masana, Rosa M.; Llonch Badiella, Francesca. *Elles, terrassenques del segle XX*. Col·lecció I+D Dona. Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 2000. [<http://enfeps.blogspot.com.es/2011/06/francesca-l lonch-y-badiella-matrona.html>].

⁶ Masana, Rosa M. *165 anys d'història de les llevadores de Palafrugell* (Palafrugell 2006). Vegeu també l'article de Rosa Maria Gil Tort a la *Revista de Girona*, núm. 242, maig-juny, 2007 [<http://www.raco.cat/index.php/revistagirona/article/viewFile/73754/86892>] i *Infermeres i llevadores gironines*, volum I i II. Barcelona 2014.